

DEDE KORKUT HİKÂYESİ

Uşun Koca Oğlu Seğrek

SUNUŞ

Yunus Emre Enstitüsü, yurt dışındaki kültür merkezleri vasıtasıyla dünyanın farklı coğrafyalarında Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi faaliyetlerini yürütmektedir. Bunun yanı sıra sahadan elde ettiği birikimler, “Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi” ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ilkeleri doğrultusunda farklı hedef kitlelerin Türkçe öğrenme sürecinde ihtiyaç duyduğu temel ve yardımcı materyalleri hazırlayarak alanın istifadesine sunmaktadır.

Türk edebiyatı tarihinin büyük âlimi Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün “Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut'u öbür gözüne koysanız, yine Dede Korkut ağır basar.” diye ifade ettiği ve asıl adı “Dede Korkut Ala Lisan-i Taife-i Oğuz Han” olan *Dede Korkut Kitabı*, on iki hikâyeden oluşur. Bu hikâyelerin ortak kahramanı olan ve anlatıcısı gibi görünen Dede Korkut ile ilgili, çeşitli rivayetler bulunmakla birlikte, ilk bilgiye İlhanlı Devleti'nin veziri ve dönemin önemli bilim adamlarından Reşideddin Fazlullah'ın 14. yüzyılın başında yazmış olduğu *Câmi'ü't-Tevârih* adlı dünya tarihini anlatan eserinde rastlanmaktadır.

Tarihî kaynaklarda “Korkut Ata” olarak geçen “Dede Korkut”un bu eserde, Bayat boyundan Kara Hoca'nın oğlu ve çok bilge bir kişi olduğu ifade edilmektedir. İnal Han Sır Yavkuy zamanında ortaya çıkan Dede Korkut'un iki yüz doksan beş yıl yaşadığına, halkın çok itibar gösterdiği biri olduğuna ve güzel sözleri, kerametleri bulunduğu dair pek çok rivayet vardır. Yine Reşideddin'in kaydına göre Dede Korkut, Kayı İnal Han zamanında, İslâm Peygamberi Hazreti Muhammed Mustafa döneminde yaşamıştır. Bu kaydı desteklercesine Dede Korkut Kitabı'nın girişindeki ilk cümlede ise “Resul aley-

hisselâm zamânına yakın Bayat boyundan Korkut Ata derler bir er koptu (ortaya çıktı).” denmektedir. Bu iki görüş bize, 14. yüzyıl başlarında yazılan *Câmi'ü't-Tevârih*'teki kayıt ile 16. yüzyılda yazıya geçirilen *Dede Korkut Kitabı*'ndaki kayıtların birbiriyle tutarlı olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle Korkut Ata'nın Hazreti Muhammed Mustafa zamanında yaşamış olduğu, bu dönemin de Türk tarihinde şimdiki Batı, Doğu ve Güney Türkistan'ı içine alan büyük bir coğrafyaya hâkim olan Kök Türkler (Göktürkler) çağına denk geldiği, dolayısıyla Korkut Ata'nın bu dönemde, bu coğrafyada yaşamış olabileceği, Oğuzların göçüyle de bu hikâyelerin Azerbaycan ve Anadolu sahasına yayıldığı düşünülmektedir. Bugün elimizde olan *Dede Korkut Kitabı*'nın iki nüshası (Dresden ve Vatikan), bu hikâyelerin 15. yüzyılda sözlü olarak söylenen son biçimleridir.

Prof. Dr. Muharrem Ergin'in “Türk milletinin müşterek dehasının ve zevkinin eseridir.” diye nitelediği Dede Korkut Hikâyeleri, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen yetişkinlere yönelik yardımcı okuma kitabı ihtiyacına cevap vermek amacıyla uzmanlarımız tarafından B1 ve B2 seviyesine uyarlanmıştır. Uyarlama aşamasında, hikâyelerin özgünlüğünü ve şiirselliğini korumak adına, biri Orhan Şaik GÖKYAY, diğeri Muharrem ERGİN tarafından hazırlanan transkripsiyonlu ve sadeleştirilmiş metinlerin yanı sıra; Tufan GÜNDÜZ, Yunus ZEYREK, Özcan TABAKLAR, Feryal KORKMAZ, Cevdet KUDRET, Zehra ÜNÜVAR ve Bilgin CİLASUN'un sadeleştirilmiş metinleri karşılaştırılarak incelenmiştir.

Titiz bir çalışmanın ürünü olan bu eserde, günümüz Türkçesinde kullanılmayan kelimelerin anlamları Türk Dil Kurumunun Büyük Türkçe Sözlük, Tarama Sözlüğü, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü ile Kubbealtı Sözlüğü ve TEBDİZ (Tarih ve Edebiyat Metinleri Bağlamlı

Dizin ve İşlevsel Sözlüğü'den kontrol edilmiştir. Özgün metne göre en uygun anlamlar tespit edildikten sonra söz konusu kelimelerin yerine kullanımda olanları yerleştirilmiştir. Bunun yanı sıra metinlerin bir zenginliği olan deyim ve atasözleri, anlam kaybına sebebiyet vermemek için, metinlerden çıkarılmamış, söz konusu ifadeler, sözlüklerden hareketle, verilen dipnotlarda seviyeye uygun olarak açıklanmıştır. Ayrıca hikâyelerin resimlenmesi de büyük bir titizlikle gerçekleştirilmiş, her hikâyeye için özgün ve tarihselliğe uygun resimleme yapılmıştır. Son aşamada ise hikâyelere yönelik okuma anlama sorularının yanı sıra metindeki dil yapıları ve söz varlığıyla ilgili etkinliklere yer verilmiştir.

Her yönüyle, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında ilkleri bünyesinde barındıran Dede Korkut Hikâyeleri'nin gerek öğrencilere gerek dil öğreticilerine gerekse alan uzmanlarına faydalı olmasını diliyoruz.

Yunus Emre Enstitüsü

Oğuz zamanında, Uşun Koca isminde bir kişi yaşardı. Onun iki oğlu vardı. Büyük oğlunun adı Eğrek'ti. O, kahraman, **gözü kara** (cesur) ve iyi kalpli bir yiğitti. Hanlar hanı Bayındır Han'ın huzuruna ne zaman istese çıkardı. Beylerbeyi olan Kazan'ın huzurunda da ona hiç **kapı baca yoktu**¹ . Beyleri geçip Kazan'ın önünde otururdu. Kimseye de dönüp bakmazdı.

Yine bir gün, Oğuz beyleri, Kazan Han'ın huzuruna çıkıp tam oturacakken Ters Uzamış ismindeki bir yiğit, öfkeli bir şekilde Eğrek'e bakarak şöyle dedi:

¹ Bu ifade, parçada "bir yere izin almadan, rahatça girip çıkmak" anlamındadır.

Dedem Korkut geldi, **boy boyladı, soy soyladı**³⁹. Bu **Oğuznâme**⁴⁰ söyledi ve bu hikâyeyi şöyle bitirdi:

Önce ya da sonra hayatın sonu ölüm.
Ölüm vakti geldiğinde
Allah, temiz imandan ayırmasın.
Günahınızı Muhammed Mustafa'nın
yüzü suyu hürmetine⁴¹ bağışlasın.
Âmin diyenlerden Allah razı olsun.

31

39. Boy boylamak, soy soylamak: Destan söylemek, şiirsel bir dille hikâyeyi anlatmak.

40. Oğuznâme: Oğuzları anlatan destanlar.

41. Yüzü suyu hürmetine: Birine karşı duyulan saygı ve sevgiden dolayı.

ETKİNLİKLER

KELİME BÖLÜMÜ

ANLAMA BÖLÜMÜ

DİL BİLGİSİ BÖLÜMÜ

KONUŞMA BÖLÜMÜ

YAZMA BÖLÜMÜ

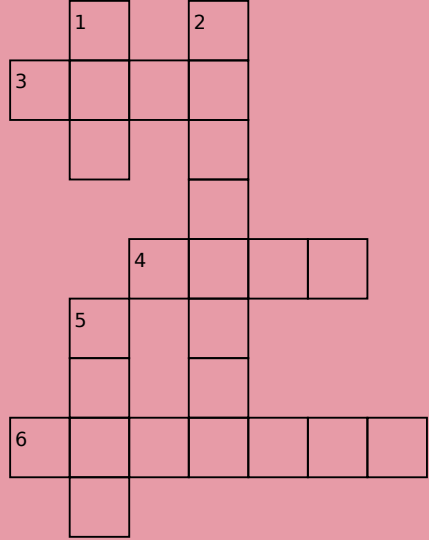
D. Kelime Avı

Yukarıdan Aşağıya

1. Açık toprak rengi.
2. Gücü olan, güçlü.
5. Büyük süslü geniş çadır.

Soldan Sağa

3. Bakımlı küçük bir orman.
4. At aslan gibi hayvanların ensesinde veya boynunda bulunan uzun kıllar.
6. Beceri.

ANLAMA BÖLÜMÜ

A. Hikâyedeki kişileri, özellikleriyle eşleştiriniz.

Eğrek	bilge, yaşlı, söz sahibi
Seğrek	korkusuz, iyi kalpli
Ters Uzamış	sinsi, sinirli
Tekür	açık sözlü, öfkeli
Dede Korkut	tutsak, kahraman

B. Hikâyeye göre aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

1. Seğrek, anne ve babasına neden kızdı?

-

2. Tekür'ün sağ kalan askerlere sinirlenme sebebi nedir?

-

3. Eğrek, Seğrek'in Oğuzlardan olduğunu nasıl anlıyor?

-

Ağzın için öleyim kardeş,
Dilin için öleyim kardeş.
Yerini yurdunu sorsam neresidir?
Karanlık gecede yolunu şaşırırsan
 ümidin kimdedir?
Ulu sancağınızı tutan hanınız kimdir?
Savaş günü önden giden yiğidiniz kimdir?
Söyle yiğit, senin baban kimdir?
Yiğidin yiğitten adını saklaması ayıptır,
Söyle yiğit adın nedir?

Develeri göttüğümde devecim misin?
Kara atlarımı, koyunlarımı göttüğümde
Çobanım mısın?
Kulağımda çınlayan vekilim misin?
Beşikteyken bırakıp gittiğim
 kardeşim misin?
Yiğit Allah aşkına söyle bana!
Kara başım kurban olsun sana!

YUNUS EMRE
ENSTİTÜSÜ